

فَكْرٌ وَانْتِخَابٌ

فکر کن و انتخاب کن

قواعد صرف و نحو عربی دبیرستان

به صورت موضوعی

همراه با تست و جواب

متناسب با آخرین تغییر در کتب درسی

تهیه کننده:

عبداله کفعمی

«دبیر سازمان ملی پرورش استعدادهای درخشان اصفهان» (سمپاد)

و مدرس کلاس‌های کنکور

انتشارات جاودانه

سرشناسه
عنوان و نام پدیدآور : کفعمی، عبدالله، ۱۳۳۲-
فکر و انتخاب = فکر کن و انتخاب کن: قواعد صرف و نحو عربی دبیرستان
به صورت موضوعی همراه با تست و جواب... / تهیه کننده: عبدالله کفعمی
مشخصات نشر : تهران: جاودانه، جنگل، ۱۳۹۵
مشخصات ظاهری : ۳۲۸ ص.: جدول
شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۱۵۸-۴۸۸-۶
وضعیت فهرست نویسی : فیا
عنوان دیگر : قواعد صرف و نحو عربی دبیرستان به صورت موضوعی همراه با تست و جواب...
موضوع : زبان عربی - - صرف و نحو - - راهنمای آموزشی (متوسطه)
موضوع : Arabic Language -- Morphosyntax -- Study and Teaching (Secondary) :
رده بندی کنگره : ۱۳۹۵ ۸۵۳/۳۰۳۶۲ PJ
رده بندی دیویی : ۴۹۲/۷۵۰۲
شماره کتابشماره : ۴۴۸۲۶۳۶

عنوان کتاب: فکر و انتخاب

تهیه کننده: عبدالله کفعمی

ناشر: انتشارات جاودانه، جنگل

ناظر فنی: امین لشکری

طراحی جلد: مسعود کفعمی، عاطفه نادریان

نوبت و سال چاپ: اول، ۱۳۹۶

قطع و تیراژ: وزیری، ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۸۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۵۸-۴۸۸-۶

[http:// www.jangal.com](http://www.jangal.com)

[email: info@junglepub.org](mailto:info@junglepub.org)

تلفن: ۰۶۶۴۸۲۸۳۰-۹-۶۶۴۸۶۱۱۵

۰۳۱-۳۳۲۰۵۰۶۷-۳۳۲۰۳۸۰۰-۹

«حق چاپ برای مؤلف محفوظ است»

فهرست مطالب

موضوع صفحه

پیشگفتار ۱

مقدمه ۳

بخش اول: تحلیل صرفی / الف - فعل ۷

صیغه فعل و نوع آن ۸

روش نوشتن گیری فعل مضارع ۱۳

روش ساختن ام حاضر ۱۵

حالات فعل مضارع ۱۷

ثلاثی مجرد و رباعی مجرد ثلاثی مزید ۲۵

باب‌های ثلاثی مزید ۲۷

نکات مهم و کلیدی در مورد باب‌های ثلاثی مزید ۳۹

صحیح و معتل ۴۲

جدول صرف افعال مضاعف و تغییرات آن ۴۵

قوانین اعلال ۴۶

قوانین اعلال مثال ۵۰

قوانین اعلال اجوف ۵۰

قوانین اعلال ناقص ۵۲

لازم و متعدی ۵۵

معلوم و مجهول ۵۸

معرب و مبنی ۶۰

تحلیل صرفی / ب - اسم ۶۱

مفرد و مشنی و جمع ۶۲

۶۷	مذکر و مؤنث
۶۹	جامد و مشتق
۷۵	معرفه و نکره
۸۶	معرب و مبنی
۸۹	منصرف و غیر منصرف
۹۰	مقصور منقوص ممدود صحیح الآخر
۹۱	تحلیل صریح / ج - حرف
۹۵	بخش دوم: ترکیب / اعراب
۹۶	مقدمه
۹۷	اقسام اعراب
۹۷	جدول اعراب ظاهری
۱۰۰	اعراب محلی
۱۰۰	اعراب تقدیری
۱۰۲	اعراب: نقش کلمه در جمله
۱۰۳	مجزورات
۱۰۳	۱- مجرور به حرف جر
۱۰۴	۲- مضاف الیه
۱۰۷	مرفوعات
۱۰۷	۱- فاعل
۱۱۰	۲- نائب فاعل
۱۱۰	راه شناخت نائب فاعل
۱۱۲	چگونه می توان جمله معلوم را مجهول نمود؟
۱۱۳	۳ و ۴- مبتدا و خبر

نواسخ ۱۱۶

۵- اسم افعال ناقصه ۱۱۷

۶- اسم افعال مقاربه ۱۱۹

۷- اسم ما و لای شبیه به لیس ۱۲۱

۸- خبر حروف مشبیه بالفعل ۱۲۱

۹- خبر لای نفی جنس ۱۲۴

منصوبات ۱۲۵

۱- مفعول به ۱۲۵

۲- مفعول فیه ۱۲۷

۳- مفعول له ۱۲۸

۴- مفعول مطلق ۱۲۹

۵- مفعول معه ۱۳۲

۱۱- حال ۱۳۳

۱۲- تمیز ۱۳۶

تمیز عدد ۱۳۹

۱۳- مستثنی ۱۴۳

۱۴- منادی ۱۴۶

توابع ۱۴۸

۱- صفت (نعت) ۱۴۸

۲- عطف بیان ۱۵۲

۳- بدل ۱۵۴

۴- تأکید ۱۵۶

۵- معطوف ۱۵۷

نکات اختصاصی رشته علوم انسانی ۱۵۹

تصغیر و نسبت ۱۵۹

اقسام جمله ۱۶۱

چگونه جمله اسمیه را به اسلوب تعجب در می آوریم ۱۶۳

عناصر تشکیل دهنده مدح و ذم ۱۶۴

علوم بلاغت ۱۶۶

روش های تأکید ۱۶۷

انسان تشبیه ۱۶۹

انواع تشبیه ۱۶۹

اقسام جناس ۱۷۰

تست های تحلیل نحوی (تجزیه) / بخش اول: فعل ۱۷۳

تست های صیغه و نوع فعل ۱۷۴

تست های حالات فعل مضارع ۱۷۷

تست های باب های ثلاثی مزید ۱۸۱

تست های مربوط به صحیح و معتل ۱۸۵

تست های لازم و متعدی و معلوم و مجهول ۲۰۰

تست های تحلیل صرفی (تجزیه) / بخش دوم: اسم ۲۰۳

تست های مفرد و مثنی و جمع ۲۰۴

تست های مذکر - مؤنث ۲۰۵

تست های جامد و مشتق ۲۰۶

تست های معرفه و نکره ۲۰۹

تست های معرب و مبنی و منصرف و غیر منصرف ۲۱۳

۲۱۵	بخش سوم: تست‌های ترکیب (اعراب)
۲۱۶	مجرورات
۲۱۶	۱- تست‌های جار و مجرور ۲- تست‌های مضاف‌الیه
۲۱۷	مرفوعات
۲۱۷	تست‌های فاعل
۲۲۰	تست‌های مبتدا و خبر
۲۲۳	تست‌های نائب فاعل
۲۲۷	تست‌های منصوبات
۲۲۷	اقسام مفعول
۲۳۳	تست‌های حال
۲۳۷	تست‌های تمیز
۲۴۲	تست‌های مربوط به عدد و معدود
۲۴۹	تست‌های مستثنی
۲۵۳	تست‌های منادی
۲۵۶	تست‌های نواسخ
۲۶۴	تست‌های توابع
۲۶۷	نمونه‌هایی از تست‌های مختلف کنکور سراسری
۳۰۳	پاسخنامه
۳۱۵	منابع

کزین برتر اندیشه برنگذرد

به نام خداوند جان و خرد

پروردگارا:

«شادی امروز را به خاطر نادانی دیروزم از دست دادم نادانی امروزم

را بگیرم تا شادی فردایم را از دست ندهم»

پیشگفتار

مجموعه‌ای که هم اکنون در اختیار شما دانش‌پژوهان قرار دارد حاصل چندین سال تحقیق و تدریس در دبیرستان استعدادهای درخشان و کلاس‌های کنکور می‌باشد. هدف از تألیف این کتاب آشنائی داوطلبان کنکور است با قواعد کلیدی درس عربی «صرف و نحو» که به صورت خلاصه و نکات مهم کنکوری و تست تنظیم شده است.

در طول سال‌های تدریس توجه بعضی از اشکالات دانش‌آموزان عزیز به هنگام تست زدن شده و با توجه به این اشکالات سعی در بیان نکات مهم به بهترین وجه ممکن گردیده است. مهمترین ویژگی این مجموعه آن است که مطالب به صورت موضوعی مرتب شده و پاسخگوئی به تست‌ها و خواندن مطالب به ترتیب باشد چرا که مطالب و تست‌ها به صورت پیوسته طبقه‌بندی شده که خواننده با نظم در یادگیری و داوطلب را از آشفتگی‌ها می‌سازد و به همین دلیل برای هر سال تحصیلی و هر رشته و با هر نوع تغییر در کتب درسی و نظام آموزشی قابل استفاده خواهد بود چرا که هدف درک و فهم موضوع برای دانش‌پژوه می‌باشد، در ضمن تلاش گردیده که از تکرار مطالب خودداری گردد و چنانچه مطلبی و یا تستی غیر مستقیم تکرار شده صرفاً جهت یادآوری می‌باشد. قبل از استفاده از این مجموعه نکات زیر رعایت گردد.

۱- رمز موفقیت تلاش در جهت یادگیری و معلوم کردن مجهولات برای خویش است نه کسب مدرک و قبولی در دانشگاه و گرفتن نمره عالی که اگر تلاش در جهت یادگیری باشد خود به خود مدرک و قبولی در دانشگاه و نمره عالی به همراه خواهد داشت و اگر تلاش صرفاً جهت مدرک باشد امیدی به موفقیت نیست.

۲- درباره هر موضوعی که در این کتاب نوشته شده ابتدا به کتاب درسی خود مراجعه کرده و راجع به موضوع خاص مطالعه و تمرین‌های آن حل شود و پس از آن موضوع مورد نظر را در کتاب دنبال نمایید.

۳- تست‌های مربوط به هر موضوع دقیقاً خوانده و جواب در مربع مقابل گزینه با مداد علامت زده شود سپس با پاسخنامه‌ای که در آخر کتاب تهیه شده مقایسه گردد.

۴- در صورت اختلاف در پاسخ‌ها با مراجعه مجدد به کتاب‌های درسی و توجه و تعمق بیشتر در تست‌ها و مباحثه و گفتگوی رو در رو با همکلاسی‌های علاقه‌مند و پرسش از اساتید سعی در جهت رفع ابهام گردد.

در ضمن از جناب استادان عزیز و بسیار محترم اینجانب در دوره دبیرستان مرحوم آقای علوی و مرحوم آقای علایی یادی کنم که از روش تدریستان نهایت استفاده را نموده و همین امر باعث تشویق و علاقه اینجانب به تدریس درس عربی گردید و همچنین از استاد بسیار شاهانه جناب آقای صادق فتحی دبیر محترم عربی تربیت معلم استان اصفهان که انصافاً هم در تشویق - هم در اصلاح مطالب کمک زیادی به اینجانب نموده نهایت سپاس را دارم.

شایان ذکر است با توجه به اینکه این مجموعه ممکن است دارای بعضی از اشکالات در زمینه بیان مطالب و نکات درست با چاپ و نگارش داشته باشد از همه اساتید، همکاران و دانش‌آموزان خواهشمند است پیشنهادات یا اشکالات و انتقادات خود را با این انتشارات در میان گذارده تا در چاپ‌های بعدی اصلاح گردد.

باتشکر: عبدالله کفعمی

برای آموختن هر زبانی اول باید با قواعد آن زبان آشنا شویم که در فارسی «دستور زبان فارسی» و در انگلیسی «گرامر» و در زبان عربی «صرف و نحو» نام دارد

تعریف صرف: علمی است که در باره چگونگی تغییر کلمه به شکل های گوناگون بحث و گفتگو می کند مثلاً از کلمه «قتل» کلمات گوناگونی مانند: قَتَلَ يَقْتُلُ أُقْتَلُ قَاتِلٌ مَقْتُولٌ و.... ساخته می شود که علم صرف روش آن را به ما می آموزد.

فایده علم صرف

اگر ما علم صرف را بدانیم یادگیری معنی یک کلمه می توان با حدود هزاران کلمه جدید آشنا شده و معنای آن را بویچ شده پس علم صرف علم «کلمه شناسی» است.

تجزیه یا تحلیل صرفی: با توجه به اینکه علم صرف علم کلمه شناسی است و کلمه بر سه قسم «اسم و فعل و حرف» می باشد. بر این موضوع تحلیل صرفی یعنی شناخت دقیق و بررسی کلمات است.

۱- **تجزیه کلمه یا تحلیل صرفی:** کلمه لفظی است که از زبان خارج شده و دارای معنای خاصی می باشد. که آن را لفظ مستعمل گویند و بر سه قسم است «اسم - فعل - حرف»

تعریف اسم: کلمه ای که دارای معنای مستقلی باشد و برای نامیدن اشیا یا شیء یا حالت دلالت کند و دارای زمان نباشد مانند: «الصف = کلاس» «التلمیذ = شاگرد» و...

نشانه های اسم: هر اسمی معمولاً دارای یکی از نشانه های زیر است.

۱- داشتن «أل» مانند: التلمیذ، الدرس و...

۲- داشتن «تنوین = ة» مانند: کتاب، قلم، دفتر و...

۳- هر کلمه ای که با حرف «م» شروع شود مانند: مُعَلِّم، مُجْتَمَع، مُتَكَبِّر و.....

۴- هر کلمه ای که آخر آن یکی از این نشانه‌ها را داشته باشد «ة-اء-ی-ا»
مانند: مدرسه- بیضاء- موسی- دنیا و...

۵- هر کلمه‌ای که بعد از حرف «یا» قرار گیرد: مانند: یا اَرْحَمَ الرَّاحِمِینَ که
«اَرْحَمَ» اسم است.

۶- هر کلمه‌ای که قبل از آن یکی از حروف جاره که مهمترین آنها عبارتند از:
«مَنْ- فِی- عَلَی- عَنْ- اِلَی- لِ- بِ- وَ.....» قرار گیرد مانند: ذَهَبْتُ اِلَی الْمَدْرَسَةِ
که در سه به ۳ دلیل اسم است.

۱- ال دارد. آخر آن «ة» دارد ۳- قبل از آن حرف جر آمده

۷- مضاف و مضاف الیه هر دو اسم می‌باشند مانند: «کتابُ عَلِیٍّ» که «کتاب»
مضاف و «عَلِیٍّ» مضاف الی و هر دو اسم می‌باشند.

تعریف فعل: کلمه‌ای که دارای معنای مستقلی باشد و برای انجام کار یا حالت که
دارای زمان باشد دلالت کند مانند:

«ضَرَبْتُ زَیْدَ» «اَكْتُبُ» می‌نویسم «بَنِمُ» - گریست و....

نشانه‌های فعل: ۱- هر کلمه که قبل از آن یکی از غروف، زیر «لَمَ- لَمَّا- سَ- سَوْفَ-
قَدْ- وَ...» قرار گیرد آن کلمه فعل است مانند: سَنَذْهَبُ - لَمَّا يَكْمُلُ وَ...

۲- هرگاه آخر کلمه ای (فعل) یکی از این نشانه‌ها

ضمیر متصل مرفوعی: ا- و- ا- ن- ت- ثَمَا- تُمْ- ت- تَنْ- ت- نا» (نشانه‌های
فعل ماضی) مانند کَتَبْتُمْ- نَصَرْتُ

و «ا- و- ی- ن» (نشانه‌های غیر ماضی) قرار گیرد آن کلمه فعل می‌باشد. مانند:
يَكْتَبَانِ- تَعْمَلُونَ- تَنْصُرِينَ- يَجْلِسْنَ

۳- هر کلمه ای که با حروف «اتین» که نشانه فعل مضارع است آغاز شود مانند:

يَكْتُبُ - تَكْتُبُ - أَكْتُبُ - نَكْتُبُ

تعریف حرف: کلمه ایست که دارای معنای مستقل نباشد و بین کلمات ارتباط ایجاد

کند مانند: «مِنْ = از» - «إِلَى = به سوی»

نشانه های حرف: هر کلمه ای که نشانه های اسم و فعل را نداشته باشد حرف است و

معمولاً تعداد حروف اندک است مانند: مِنْ - لَيْتَ - إِنَّ - وَ - لَا -

تجزیه یا تحلیل صرفی اسم

در تحلیل صرفی اسم موارد زیر باید مشخص شود:

- ۱- مفرد - مثنی - جمع ۲- مذکر مؤنث ۳- جامد - مشتق ۴- معرفه - نکره
- ۵- معرب و مبنی ۶- منصوب و عی - منصرف ۷- مقصور - منقوص - ممدود -

صحیح الاخر

تجزیه یا تحلیل صرفی فعل

در تحلیل صرفی فعل موارد زیر باید مشخص شود:

- ۱- صیغه فعل ۲- نوع فعل ۳- ثلاثی - رباعی ۴- مجرد - زید ۵- صحیح و
- معطل ۶- لازم - متعدی ۷- معلوم - مجهول ۸- معرب - مبنی

تجزیه یا تحلیل صرفی حرف

در تحلیل صرفی حرف موارد زیر باید مشخص شود:

- ۱- نوع حرف ۲- عامل - غیر عامل ۳- مبنی بر